

Remmen en versnellen: geopolitiek als krachtveld voor duurzaamheid

Hilde Veelaert

Duurzaam beleggen staat in delen van de financiële sector onder druk, vooral in de Verenigde Staten. Dat bevordert de wereldwijde duurzame transitie niet. Tegelijkertijd verandert de maatschappij snel en ontstaan er nieuwe ontwikkelingen die diezelfde transitie juist kunnen versnellen. Al is het de vraag of dat voldoende is om het grotere doel te bereiken.

De gevolgen van klimaatverandering worden steeds tastbaarder. Wie zich als belegger weet aan te passen aan de nieuwe realiteit van fysieke risico's, schaarse grondstoffen en veranderend beleid, kan daar op termijn voordeel uit halen. Maar dat vraagt van beleggers visie, langetermijnbeleid en uithoudingsvermogen. Zowel overheden als bedrijven zullen keuzes moeten maken over hoe zij zich positioneren in een wereld waar duurzaamheid steeds meer samenvalt met strategisch en economisch belang.

In dit artikel verkennen we de krachten die de duurzame transitie afremmen of juist versnellen en wat dat betekent voor beleggers.

ESG ONDER VUUR: TERUGTREKKENDE BEWEGINGEN

In de Verenigde Staten is duurzaam beleggen (ESG) op veel plaatsen politiek omstreken geraakt. De weerstand richt zich op het idee dat ESG-beleid ideologisch gedreven zou zijn en niet in lijn met traditionele financiële belangen. Die belangen zijn wettelijk verankerd in de Employee Retirement Income Security Act (ERISA), een wet uit 1974 die is ontworpen om pensioengelden van werknemers te beschermen na een reeks schandalen rond slecht beheerde pensioenregelingen. Omdat ERISA niets expliciet zegt over ESG, publiceert het Department of Labor (DOL) richtlijnen die verduidelijken hoe duurzaamheidscriteria passen binnen de fiduciaire plicht van pensioenfondsbesteders. Tegelijkertijd nemen ook individuele staten beleidsmaatregelen. In verschillende staten waar Republikeinen aan de macht zijn, is wetgeving ingevoerd die het gebruik van ESG-criteria bij publieke investeringen beperkt. Deze combinatie van federale onzekerheid en staatsingrijpen maakt het voor beleggers complex om consistent duurzaamheidsbeleid te voeren.

De impact is merkbaar: een aantal grote assetmanagers stappen uit samenwerkingsverbanden zoals het Net Zero Asset Managers Initiative (NZAM). In verklaringen wordt verwezen naar juridische onzekerheid, maar ook het risico op reputatieschade en commerciële nadelen speelt mee. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot een evaluatie door NZAM over hoe het relevant kan blijven in de nieuwe wereldwijde context. Bovendien wijzen sommige Republikeinse staten in de VS op mogelijke mededingingsproblemen wanneer financiële instellingen gezamenlijk afspraken maken over klimaatdoelen, omdat deze mogelijk kunnen leiden tot een lagere productie van fossiele brandstoffen en hogere energieprijzen. Deze dynamiek, van onzekerheden

Hilde Veelaert
CIO Public Markets Cardano

en staatsingrepen, vertaalt zich inmiddels ook in meetbare markteffecten, zoals kapitaaluitstroom uit duurzame beleggingsfondsen in de Verenigde Staten. Volgens het Morningstar Global Sustainable Fund Flows rapport was het tweede kwartaal van dit jaar in de Verenigde Staten het elfde opeenvolgende kwartaal met kapitaaluitstroom in duurzame fondsen. Gegeven de omvang van de Amerikaanse economie zijn deze ontwikkelingen van invloed op de geloofwaardigheid en samenhang van de wereldwijde duurzame energietransitie.

GEOPOLITIEKE VERSNELLERS VAN DUURZAAMHEID

Tegenover deze terugtrekkende bewegingen staan krachten die juist bijdragen aan de versnelling van de energietransitie. De Russische inval in Oekraïne maakte Europa pijnlijk bewust van zijn afhankelijk van buitenlandse energiebronnen. Energiezekerheid werd, mede door de geopolitieke spanningen, in korte tijd een strategisch beleidsdoel.

De zoektocht naar energiezekerheid en het beperken van risico's die samenhangen met de hoge concentratie van olie-export door een beperkt aantal landen, werkt momenteel als aanjager van de energietransitie. In 2022 woonde volgens IRENA 86% van de wereldbevolking in landen die netto importeur zijn van fossiele brandstoffen. Hernieuwbare energie en elektriciteit zijn daarentegen veel beter gespreid over landen en regio's. In de geïntegreerde Europese elektriciteitsmarkt bijvoorbeeld, zijn alle lidstaten gedurende het jaar zowel importeur als exporteur van elektriciteit.

POLITIEKE WEERSTAND IS NIET HET HELE VERHAAL: GEOPOLITIEK DUWT DUURZAAMHEID SOMS JUIST VOORUIT

In de nasleep van de Tweede Wereldoorlog was een betrouwbare levering van fossiele brandstoffen een belangrijke prioriteit voor de onwikkelde landen. Omdat olievoorraden geconcentreerd zijn in een beperkt aantal landen, werd toegang tot olie een essentieel onderdeel van diplomatieke en handelsbetrekkingen, wat soms leidde tot tekorten en prijsstijgingen, zoals tijdens de eerste oliecrisis in 1973.

De inherente vrije beschikbaarheid van zon en wind maakt hernieuwbare energie minder afhankelijk van diplomatieke betrekkingen. Door de complexiteit van de toevoerketens van bijvoorbeeld windmolens, de verschillende technologieën en de diverse participanten in een hernieuwbaar energiesysteem, is de afhankelijk sowieso ook beter gespreid. Dat maakt hernieuwbare energie aantrekkelijk vanuit strategisch en geopolitiek oogpunt, los van klimaatdoelstellingen.

De noodzaak voor energiezekerheid vormde de aanleiding voor initiatieven van de Europese Unie zoals REPowerEU en de Critical Raw Materials Act (CRMA). Met REPowerEU wil

de EU snel minder afhankelijk worden van fossiele brandstoffen en de energietransitie versnellen. Naast de energietransitie is ook circulariteit een belangrijk beleidsdoel, mede met het oog op het verminderen van de afhankelijkheid van andere regio's voor edele metalen, die gebruikt worden in onder meer zonnepanelen, windturbines en batterijen. De EU streeft ernaar om tegen 2050 volledig circulair te zijn.

De Critical Raw Materials Act (CRMA) benadrukt daarom onder meer het belang van 'urban mining' en snellere vergunningverlening voor projecten op het gebied van recycling en mijnbouw. Urban mining is het proces waarbij waardevolle grondstoffen, zoals metalen, kunststoffen en andere materialen, worden teruggewonnen uit afvalstromen in stedelijke omgevingen in plaats van uit natuurlijke mijnen.

WIE DUURZAAMHEID LOSKOPPELT VAN IDEOLOGIE, ZIET STRATEGISCHE KANSEN ONTSTAAN

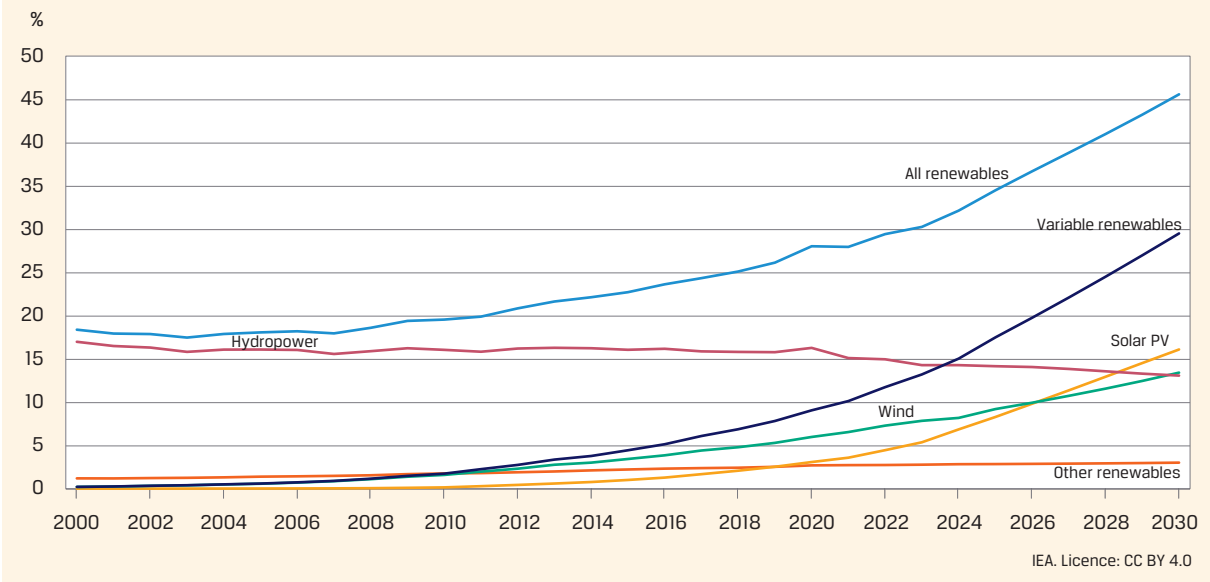
Met een 'circularity rate' van 11,5% presteert Europa beter dan andere regio's, maar blijft het achter op de eigen ambities. In 2020, het referentiejaar, bedroeg de het percentage 11,7% en werd het doel gesteld om dit tegen 2030 te verdubbelen naar 23,4%. Verdere verhoging van deze ratio is een prioriteit. Het behalen van volledige circulariteit in 2050 zal een uitdaging zijn en ingrijpende systeemveranderingen vergen in productie, consumptie en logistiek. Ook de infrastructuur zal daarvoor moeten worden aangepast.

Ook buiten Europa wordt duurzaamheid actiever ondersteund. In de Verenigde Staten trekt de Inflation Reduction Act (IRA) miljarden uit voor groene technologie en binnenlandse productie. Ondertussen worden zonne- en windenergie, evenals batterij-opslag, steeds goedkoper. Dat maakt het voor bedrijven aantrekkelijker om duurzame technologieën toe te passen, ook zonder dat daar per se een ESG-label aan verbonden is. De langetermijnzekerheid van dit beleid hangt deels af van de koers die de republikeinse partij na de Amerikaanse verkiezingen zal varen. De economische impact van de IRA is echter nu al breed zichtbaar.

Voor beleggers ontstaat daarmee een nieuwe dynamiek. Duurzame investeringen kunnen niet alleen bijdragen aan de transitie, maar ook aan doelen zoals energieonafhankelijkheid en industriële vernieuwing. Dat opent mogelijkheden, ook in landen waar duurzaamheid minder expliciet op de politieke agenda staat.

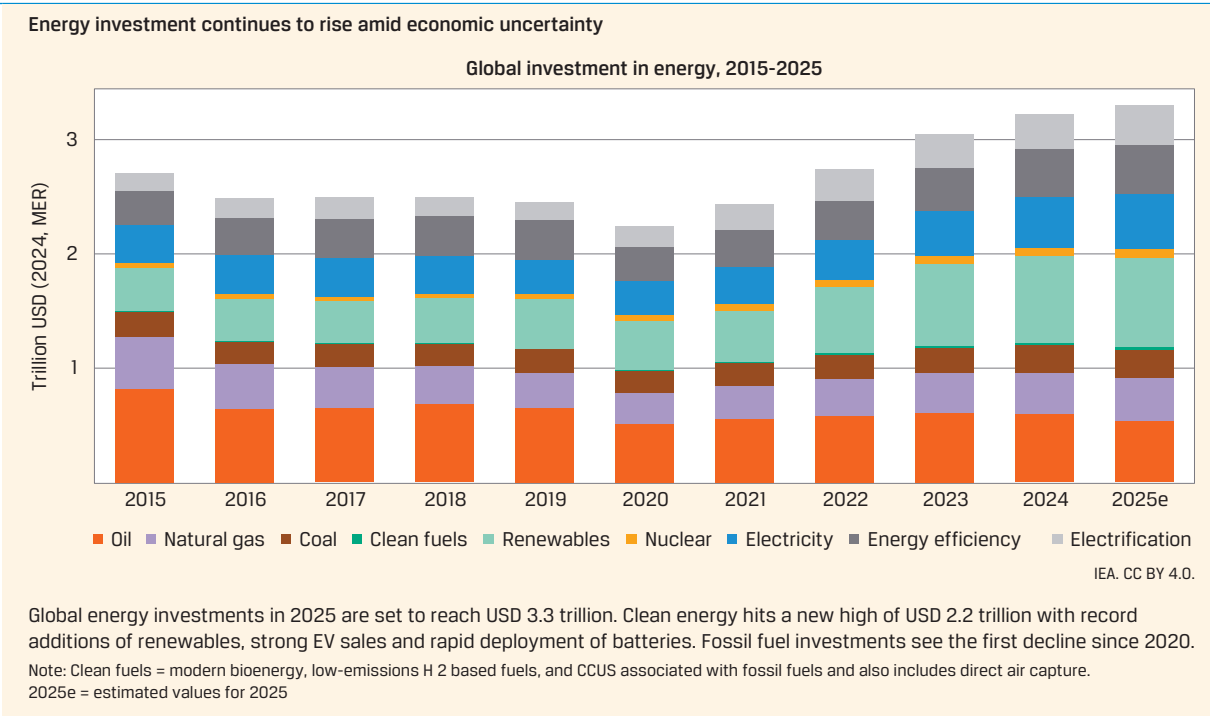
Intussen blijft het gebruik van hernieuwbare energie als percentage van het totale gebruik toenemen, en volgens de IEA zal de groei de komende jaren versnellen.

Grafiek 1
Aandeel van
duurzame opwekking
van elektriciteit per
technologie

Bron: Share of renewable electricity generation by technology, 2000-2030 – Charts – Data & Statistics – IEA International Energy Agency

Grafiek 2
Investerings in
hernieuwbare
energie blijven
toenemen

Bron: World Energy Investment 2025 – 10th Edition p 13, International Energy Agency IEA

Het toenemend gebruik gaat gepaard met gestaag groeiende investeringen in hernieuwbare energie.

BELEID ALS DRAGEND VERMOGEN

Beleid bepaalt in hoge mate de richting en het tempo van de duurzame transitie. Waar de ene regio kiest voor stevige wetgeving en subsidies, houdt een andere juist vast aan marktoplossingen of vertraagt bewust met strategische keuzes. Europa wil koploper zijn in klimaatbeleid, maar de uitvoering kent uitdagingen. In landen als Duitsland en Nederland zorgen conflicterende belangen, ruimtelijke druk en bureaucratie voor vertraging.

In andere delen van de wereld verschilt de aanpak sterk. China investeert op grote schaal in hernieuwbare energie en batterij-

technologie, maar ondersteunt tegelijkertijd fossiele energie om strategische redenen. De Verenigde Staten combineren groot-schalige overheidsstimulering met politieke verdeeldheid. Opkomende economieën bewegen mee, zolang duurzaamheid past binnen hun ontwikkelingsdoelstellingen.

Voor beleggers betekent dit dat duurzaamheidskansen niet alleen bepaald worden door technologie of bedrijfsmodellen, maar ook en soms vooral door beleidsrichting en implementatiekracht. Verschillen in regelgeving, subsidies, vergunnings-trajecten en geopolitieke allianties maken het speelveld complex, maar ook vol kansen voor wie goed weet waar hij kijkt.

SYSTEEMDRUK EN AANPASSINGSVERMOGEN

Tot slot is er een structurele kracht die zich minder zichtbaar maar wel onvermijdelijk laat voelen: de fysieke realiteit van klimaatverandering. Droogte, overstromingen en mislukte oogsten zijn geen verre toekomstscenario's meer, maar economische factoren in het heden. Ook stijgende verzekeringspremies zijn inmiddels een realiteit. Sectoren en regio's die zich niet aanpassen op deze structurele verschuivingen lopen risico's, zowel fysiek als financieel.

Het verschil tussen meebewegen en achterblijven wordt steeds duidelijker. Bedrijven en landen die in staat zijn om structureel te anticiperen op deze veranderende omstandigheden bouwen veerkracht op. Anderen riskeren waarde te verliezen of achterop te raken. Duurzaamheid wordt daarmee minder een ideologische keuze, en meer een vorm van risicobeheer en strategisch aanpassingsvermogen.

Voor beleggers vraagt dit om een blik voorbij de korte termijn: welke regio's en sectoren beschikken over de middelen en de wil om zich aan te passen aan een veranderende wereld? Wie te lang wacht, loopt het risico om niet alleen rendement te missen, maar ook risico's onvoldoende te beheersen.

CONCLUSIE

De duurzame transitie stopt niet, maar is ook geen lineaire beweging. Verschillende krachten trekken eraan, versnellen of remmen af, en beïnvloeden zo het tempo en de richting. Politieke context, beleidskeuzes en in toenemende mate geopolitieke spanningen en veranderingen spelen elk hun rol. Daarnaast vormt de fysieke klimaatverandering een blijvende factor. Voor beleggers vraagt dit om inzicht in de dynamiek waarin ze opereren en om de flexibiliteit om mee te bewegen wanneer de richting verandert. Daar waar beleid verandert en markten zich opnieuw positioneren, ontstaan kansen om portefeuilles toekomstbestendig te maken.

Literatuur

- US Department of Labor, 1974, Employee Retirement Income Security Act
- Morningstar, 2025, Global Sustainability Fund Flows: Q2 2025 in Review
- Update from the Net Zero Asset Managers initiative op www.netzeroassetmanagers.org/update-from-the-net-zero-asset-managers-initiative/
- Caldara & Iacoviello, 2022, Measuring Geopolitical Risk, American Economic Review, 112(4)
- IRENA, 2024, Geopolitics of The Energy Transition
- IEA, 2025, World Energy Investments 2025, 10th edition
- European Commission, 2022, REPowerEU Plan
- European Commission, 2024, Official Journal of the European Union, Establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU), No 168/2013
- Internal Revenue Service, 2022, Inflation reduction act